

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt
des Bundes
zur Befreiung der Ukraina)

Союза визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Річна передплата виносить 15 К., 15 Мар., 3 Дол., 6 рублів,
піврічна 8 К., 3 рублі, квартальна 4 К. 50 сот., 1.75 руб.
Кожда зміна адреси 50 с. Ціна сього числа 40 сот., 15 коп.

Редагує Комітет.

Видає і відповідає за редакцію: Микола Троцький.

Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 19.
Адміністрація: Tür 6. Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в ніяку переписку.

IV рік. Ч. 30.

Відень, 22-го липня 1917.

Ч. 160

ПРОСИМО ВІДНОВИТИ ПЕРЕДПЛАТУ.

Проголошення автономії України.

Дня 26 червня н. ст. у Києві на площі св. Софії коло пам'ятника Богдана Хмельницького Центральна Українська Рада всенародно проголосила волю українського народу до самостійного життя. Слідом за сям утворила Рада тимчасове правительство — Генеральний Український Комісаріят, який має покласти основи під будову вільної України. Ся подія розпочинає нову епоху в історії українського народу, вона буде товчком до великих перемін в укладі політичних сил Європи, вона стане прикладом і гаслом для розкріпчення всіх поневолених народів Росії.

Проголошено автономію, а не повну самостійність. Не відриваючи ся від решти Росії, Україна самоозначає себе як окрему національно-територіальну одиницю, не пересуджуючи наразі свого правно-державного відношення до решти Росії. Зроблено перший крок на шляху до політичного усамостійнення України. Межі сього усамостійнення та його внутрішній зміст уложать ся в процесі будови автономного життя, в процесі боротьби за удержання здобутих уже і завойованих дальших національних позицій.

Витична лінія усамостійнення України, визначена на теперішній час українською політичною думкою, сягає повернення основ переяславського договору. Безпосередно перед проголошенням універсалу про автономію України проф. М. Грушевський освідчив на військовій зїзді, що Україна мала-б стояти в такім відношенню до Росії, як Баварія до Німеччини, при захованню економічної самостійности. Як відомо, Баварія має окреме дипломатичне представництво за границею і окреме військо. Те саме запоручало ся Україні переяславським договором. Уконституованне України в дусі сього договору зробило-б її державою в державі.

Рахуючи ся з укладом політичних сил в Росії й тенденціями загально-російської революції та з ступнем національно-політичної свідомости й організації народніх мас на Україні, Центральна Українська Рада йде до наміченої цілі поступенно, крок за кроком, не забігаючи вперед, виставляючи такі практичні постуляти, які-б з одного боку зустрічали найменше опору у російській демократії, а з другого боку знаходили-б відповідне приготування в реальних обставинах місцевого життя.

Але таке умірковане поступованне політичної репрезентації українського народу прийнято в Петрограді мабуть за ознаку слабости українського руху, над яким не слід і спиняти ся довго. Предложені делегацією Центральної Української Ради відомі жадання без довгого надумування відкинено. Рада витягла з сього відповідні консеквенції, зір-

вала зносини з Петроградом і рішила перевести самочинно в житте те, на що домагала ся згоди і помочи тимчасового петроградського правительства.

Се рішенне Ради викликало зрив ентузіазму серед Українців, гнів серед одної частини російського громадянства і занепокоєнне серед петроградського правительства. Ворожа українському рухови російська преса окричала акт Центральної Української Ради яко відділення України від Росії і зажадало ужиття рішучих репресивних заходів супроти Українців. Перед в сій акції повела кадетська „Рѣчь“. Але значна часть демократичної преси віднесла ся до події спокійно й розважно, накликуючи правительство направити помилку, навязати зносини з Центральною Українською Радою і пійти Українцям назустріч в їх домаганнях.

Правительство пішло за радою сеї другої частини громадянської опінії і вислало до Києва делегацію, зложену з трьох міністрів (Керенського, Церетеллі й Терешенка), щоб на місці розслідити справу і прийти до порозуміння з Центральною Українською Радою. Зблизька справа показала ся міністрам не такою страшною, як її змалювала ворожа Українцям (і теперішньому правительству) преса, але й не така „передчасна“, як видавала ся в Петрограді, коли туди приїздила делегація Центральної Української Ради.

Міністри мабуть переконали ся, що Центральна Українська Рада дійсно репрезентує волю зорганізованої української демократії та що практичні домагання Ради не нарушують наразі ані єдности Росії, ані не дезорганізують її революційних сил. І ще міністри переконались, що на чолі українського руху стоять люде непохитної волі, що уміють переводити слово в діло, не оглядаючись на перешкоди. І прийшло до компромісу.

Як видно з уміщеного на иншім місці повідомлення петроградської телеграфічної агенції, тимчасове правительство майже в цілости прийняло тепер постуляти Центральної Української Ради, згодилось на утворенне Генерального Комісаріату для організації нового життя на Україні, призначило за Радою її політично-репрезентаційне значінне і пішло на дальші уступки в справі націоналізації армії. В передачі телеграфічної агенції ся декларація правительства в українській справі звучить дуже неясно, але в головнім відповідає вона нашому розумінню сути компромісу.

Українці побідили! Завойовано дуже важні позиції, на яких уже легко буде розвернути всю силу творчої праці для повного усамостійнення Рідного Краю. Зроблено по словам проф. Грушевського „перший ступінь на шляху здійснення національного ідеалу“.

Універсал Української Центральної Ради до українського народу.

„Русская Воля“ з 27 червня н. ст. подає телеграму П. Т. А. з Києва під датою попереднього дня:

На всеукраїнським військовим зїзді товариш голови Української Центральної Ради Винниченко відчитав виданий Радою універсал до народу. Є се акт, що установлює відношення до тимчасового правительства й закладає перший камінь у справі здійснення самоозначення України. Ось його зміст:

Універсал Української Центральної Ради до українського народу, на Україні й поза Україною сущого.

Український народе, народе селян, робітників і трудового люду! Ти своєю волею поставив нас, Українську Центральну Раду, на сторожі прав і вольностей української землі. Найкращі твої сини, виборні люде сіл, фабрик, солдатських казарм, усіх українських громад і товариств, вибрали нас до Української Центральної Ради, поручили нам стояти й бороти ся за її права та вольности. Український народ і виборні його люде виявили свою волю, щоб Україна була вільна. Не відриваючи ся від цілої Росії, не розриваючи звязку з російською державою, хай український народ на своїй землі розпоряджує своїм життям, хай порядок і лад на Україні установлять вибрані загальним, рівним, безпосереднім і тайним голосуванням всенародні українські збори.

Усі закони, які мають завести порядок на Україні, мають право видавати тільки наші українські збори. А ті закони, які установлятимуть лад на просторі цілої російської держави, повинен видавати всеросійський парламент.

Ніхто від нас не може краще знати, чого нам треба, — які закони для нас кращі. Ніхто краще від наших селян не може знати, як господарювати на своїй землі. Тому хочемо, щоб після того, як у всій Росії будуть відібрані поміщицькі, скарбові, царські, монастирські й інші землі на власність народу, після того, як про се видадуть закон всеросійські Установчі Збори, право і спосіб розпоряджати ся землею в наших краях належали тільки до нас самих, до наших українських зборів, до нашого сойму.

Так сказали виборні цілої української землі. Сказавши так, вони вибрали зпосеред себе нас, Українську Центральну Раду, та приказали нам стати на чолі нашого народу, стояти за його права й утворити нове життя вільної автономної України. І ми, Українська Центральна Рада, вповнили волю свого народу, взяли на себе великий тягар будови нового життя і приступили до сеї великої роботи.

Ми думали, що центральне російське правительство подасть нам руку в сеї роботі, що в згоді з ним ми, Українська Центральна Рада, зможемо завести правовий порядок на нашій землі. Одначе тимчасове російське правительство відкинуло всі наші домагання, відіпхнуло простягнену руку українського народу.

Ми післали до Петрограду своїх делегатів — послів, аби вони представили російському тимчасовому правительству наші домагання. Наші найголовніші жадання були такі: щоб російське правительство всенародно окремим актом проголосило, що воно не є проти національної волі України, проти права нашого народу на автономію; щоб центральне російське правительство мало у себе для розвязки всіх справ, що торкають ся України, нашого комісара; щоб місцева власть на Україні була об'єднана в особі одного представника центрального російського правительства, себто вибраного нами комісара; щоб якась частина засобів, збираних до центрального скарбу з нашого народу, була передана нам, представникам сього народу, на його національно-культурні потреби.

Всі ті наші жадання центральне російське правительство відкинуло. Воно не хотіло сказати, чи признає за нашим народом право на автономію, право йому самому розпоряджати ся своїм життям. Воно відмовило ся від відповіді, відіславши нас до будучих всеросійських Установчих Зборів. Центральне російське правительство не захотіло мати у себе нашого комісара, не захотіло разом з нами творити новий лад, як і не захотіло назначити комісара на всю Україну, щоб ми могли вкупі з ним вести наш край до згоди й ладу. Правительство відмовило ся передати на потреби нашої школи, просвіти й організації частину своїх засобів.

Тепер український народ приневолив нас до того, щоб ми самі творили його волю. Ми не можемо кинути нашого краю на самоволю анархії і марнотравства. Тимчасове правительство не є в силі утворити для нас правовий порядок, не бажає стати вкупі з нами на шлях великої праці. Сьогодні ми повинні взяти ту працю на себе. Се — наш обов'язок перед нашим краєм, перед тими народами, що живуть на нашій землі.

Ось чому ми, Українська Центральна Рада, видаємо сей універсал до цілого нашого народу й оголошуємо, що тепер ми самі будемо творити наше життя. Хай кождий член нашої нації, кождий горожанин села або города від сьогодні знає, що настав час великої праці, що кожде село, кожда волость, кожда повітова або земська управа, що боронять інтересів українського народу, повинні стояти в найтісніших зносинах з Центральною Радою.

Там, де з якихсь причин адміністративна власть зістала ся в руках, ворожих українству, ми наказуємо нашим горожанам почати широку, могутню організацію і освідчення населення і тоді взяти адміністрацію в городах і тих місцях, де українське населення живе вкупі з іншими національностями, в свої руки. Наказуємо всім горожанам негайно увійти в порозумінне з демократіями всіх національностей і вкупі з ними приступити до приготування нового правильного життя.

Центральна Рада сподіваєть ся, що неукраїнські народи, народи, що живуть на нашій землі, будуть також клопотати ся про порядок і спокій у нашім краю і в сім тяжкім часі загальної державної анархії дружно разом з нами стануть до діла організації автономії України.

Коли ми зробимо сею пригтовчу організацію працю, ми скличемо представників усіх народів української землі й видамо закони для неї. Ті закони, цілий уклад яких ми пригтовимо, російські Установчі Збори повинні будуть затвердити їх своїм законом.

Український народе! Перед твоїм виборним органом, Українською Центральною Радою, стоїть велика і висока стіна, котру вона мусить зруйнувати, щоб вивести народ на шлях свободи. Потрібні сили. Для сього потрібні могутні, кріпкі руки, потрібна велика народня праця, а для успіху сеї праці потрібні передовсім величезні засоби. Досі український народ всі свої засоби віддавав до російського центрального скарбу, але сам не мав та й не має від нього того, що повинен би мати за се. Тому ми, Українська Центральна Рада, наказуємо всім українським громадянським радам наложити від 14 сього липня (н. ст.) податок на народню справу. Треба конче справно і регулярно пересилати сей податок до каси Української Центральної Ради.

Український народе! В твоїх руках твоя доля. В сім тяжкім часі руїни й розпаду докажи своєю сповністю і державним розумом, що ти, народ хліборобів і робітників, можеш гордо й гідно стати поруч з кождим зорганізованим і державним народом яко рівний з рівним.

* * *

Відчитанне сього історичного акту, автентичного тексту якого ще не маємо, викликало, як доносить „Русская Воля“,

вибух ентузіазму. На залі зїзду лунали невмовкаючі оклики: „Слава Центральній Раді!“ „Слава відродженому українському народови!“ Петлюра, характеризуючи пережитий історичний момент, сказав між иншим: Центральне правительство зосталося глухим на задоволення наших жадань і Центральна Рада для рятунку України та всієї Росії бере на себе від сьогодні тяжкий тягар. Винниченко закликуював делегатів по оголошенню універсалу розвезти його по місцях, обговорити й тісно звязати себе з Центральною Радою. На кінці знову пролунала „Слава“ воскресному українському народови, пошановано пам'ять Шевченка й відспівано національний гімн „Ще не вмерла Україна!“.

Всенародне проголошення універсалу на площі св. Софії у Києві.

„Русская Воля“ з 27 червня н. ст. в телеграмі з Києва подає, що перед закриттям зїзду урочистим способом проголошено універсал, по чім проф. Грушевський звернув ся до членів зїзду з промовою, заклинаючи енергічно підтримувати постанови Ради. Універсал роздано всім учасникам зїзду. По закінченню засідання члени Українського Військового Генерального Комітету та члени Центральної Ради прийняли на площі св. Софії коло пам'ятника Б. Хмельницького парад українського полку Богдана Хмельницького й інших військових частей та всенародно проголосили універсал.

Та сама часопись з 28 червня н. ст. подає такі подробиці про всенародне проголошення універсалу у Києві:

Проголошенню Радою універсалу товаришив ряд урочистих зборів. У „Народнім Домі“ в присутності військового зїзду українські провідники проф. Грушевський і Петлюра виголосили декларативні промови про збирання української землі та про „перший ступінь на шляху здійснення національного ідеалу“. Перед промовою Грушевського голова зборів запропонував усім встати, „бо говоритиме офіційна особа, голова Українського Правительства“. Грушевський підкреслює основну думку універсалу, висловлену словами: „Від сьогодні ми самі творитимемо наше життя. І слово повинно перетворити ся в діло“. Заступник голови Генерального Військового Комітету Петлюра заявив: „Універсал для нас — приказ і закон, якого ніхто не має права не послухати“.

Ще більшою урочистістю відзначалося оголошення універсалу на площі св. Софії. Сюди прибув український полк в повнім бойовім озброєнні з машиновими карабінами. Коло пам'ятника Богдана Хмельницького відправлено урочистий молебень. Духовенство проголосило багатолітнє українському народови, українському правительству, українському війську і старшинам. Грушевський звернув ся до народу з закликом самому творити український лад. По сій промові Грушевського взято на руки й понесено над товпою.

* * *

Для поширення і популяризації універсалу Центральна Рада ухвалила розпустити на кілька днів до домів усіх членів військового зїзду, яким Рада дала окремі інструкції в справі скликування народніх зборів.

Петроградські українські й російські політичні діячі про універсал Української Центральної Ради.

„Русская Воля“ з 28 червня н. ст. подає освідчення виднійших українських і російських політичних діячів у Петрограді в справі універсалу Української Центральної Ради, з якими говорив співробітник „Русскої Воли“:

Н. Коробка (Українець) сказав: Не треба переймати ся надмірними страхами й переборщувати небезпеку відокремлення України. Не зважаючи на максималістичні тенденції крайніх партій, серед великої більшості українського населення змагання до злуки з Росією лишається досить твердим. Ріжниця між українським і великоруським народом

є без сумніву на одній точці: Україна кровно заінтересована справою Галичини, а ті тенденції, які висловлює в теперішній хвилі в сій справі російська демократія, зовсім не гарантують прихильної для Українців розвязки галицької справи.

М. Славинський, член Української Національної Ради в Петрограді, сказав: Тимчасове правительство зробило фальшивий крок, відкинувши всі жадання України, заявлені Центральною Радою. Я думаю, що теперішні події — се тільки початок загальної боротьби окремих національностей за свої права. В революції сей момент повинен був настати й він настав. Як зреформовано верховну власть у державі, так буде зреформована загальна конструкція управи краю, причім централістичну засаду повинна замінити автономно-федеративна. А наше правительство хотіло досі йти старим шляхом: від центра до периферії, зверху до низу.

П. Стебницький (Українець) сказав: Я вірю, що звичайний тверезий розум київських провідників допоможе їм повести дальше український рух у строго державних і юридично-законних рамках.

П. Мілюков (бувний міністер заграничних справ) сказав: Я думаю, що проголосивши акт відокремлення, Рада допустила ся великого злочину (?) і зіпсувала свою будуччину. Стати проти тимчасового правительства значить — потвердити, що справедливі ті обвинувачення, які закидало українському народови давнє правительство в сепаратизмі. Такі поступки ледви чи принесуть користь будучині України.

Ф. Родічев (кадет) сказав: Кілька разів перечитуючи газети, які доносять про відокремлення України, я досі не можу зорієнтувати ся, де тут пусті слова, а де діло. Чи то мало проголошують тепер всячини. Сьогодні читаємо голосну вістку, а завтра показується се мітом. Я постановив зайняти вижидаюче становище й тільки по кількох днях, коли довідаю ся, в чім справа, висловлю свою думку.

Ф. Дан (с.-д. меншевик) сказав: Україна, як і всі національні провінції, без сумніву має право на автономію і навіть на відокремлення та федеративну звязь з Росією, коли за тим стоїть більшість населення, хоч особисто я яко соц. демократ думаю, що інтересам пролетаріату протирічить роздроблення великих держав, які повстали історично. Роздроблення звужить основи класової боротьби, затримає розвиток промисловости, роздробить робітничу класу на невеличкі відділи й тим обезсилить її. Інтереси робітничої класи вимагають збереження неподільности Росії з широкою автономією областей. В кождім разі я уважаю зовсім шкідливим передчасне висування на перший план національних і обласних прав, поки не забезпечено й не закріплено завойовань революції та не усунено можливости повороту таких порядків, при яких усякі, навіть найскромніші національні змагання будуть безмілосерно здавлені. Тепер передовсім треба вистерігати ся всього того, що дробить революційні сили. Тому остаточна розвязка національних справ, у сїм числі й української, повинна бути ділом Установчих Зборів.

А. Гоц (соціаліст-революціонер) сказав: Я гляджу на факт відокремлення України яко на факт великої політичної ваги. Думаю, що Українці допустили ся великої помилки, якої на мою думку не можна допустити, бо вона ослаблює російську демократію. Щойно на днях на засіданню виконавчого комітету Ради робітничих і солдатських депутатів були представники Української Ради й настоювали на негайнім опублікуванню декрету про національно-територіальну автономію, про утворення військових національних частей і про полишення Україні права прислати свого представника до тимчасового правительства. Ми заявили, що задовольнитись сих домагань до часу скликування Установчих Зборів ніяк не можна, бо тимчасове правительство, маючи тимчасову власть, не може опубліковувати актів такої великої політичної ваги. Від делегатів Української Ради не чули ми жадного натяку на те, що Україна задумує відокремити ся в самостійну одиницю, і тому сьогоднішній акт є для нас вповні несподіваним і буде предметом наших нарад.

Київська українська преса про універсал Української Центральної Ради.

„Робітнича Газета“ (орган Винниченка) пише: Універсал — се гасло, дане українським масам, котрі самостійно й самочинно, не тратячи звязи з демократією інших національностей, повинні взяти ся за утворення основ вільної України. Віримо, що в короткім часі доживемо великої радості побачити завершену справу утворення вільної автономної України.

„Нова Рада“ (орган Грушевського) пише: Центральна Рада заговорила яко виборний орган тоном влади, котра домагаєть ся послуху й дисципліни. Центральна Рада не має офіційної сили, але її значінне опираєть ся на моральнім авторитеті. Очевидно ворожі українству люде знову задзвонять у тривогу й побачуть замах на революцію і інші страхи, але ми не завернемо з вибраного шляху.

Російська преса з приводу універсалу Української Центральної Ради.

Орган Мілюкова „Рѣчь“ поставив ся до проголошення автономії України дуже ворожо. „Українці — пише „Рѣчь“ — грають не добру гру з Росією. Волею українських політиків здійснено тепер те, над чим працювали Німці, піддержуючи Союз визволення України“. „Рѣчь“ закликає правительство ужити рішучих заходів, щоб приборкати Українців.

„Биржевыя Вѣдомости“ пишуть, що універсал Української Центральної Ради „закликає народи, що заселяють Україну, до вчинків, які підкочують основи російської державности“. „Мусить бути дана рішуча відповідь на сей універсал, для якого не може бути іншої назви, як злочин супроти держави“. „Не треба спиняти ся перед крайніми заходами, аби знищити силу декларації Української Ради“.

На ляментациі „Рѣчи“ і інших подібних органів відповідає „Русская Воля“ таке: „Потрібна не боротьба з Україною, а переговори й погодженне (согласованіе) інтересів обох народів. А щоб се було можливим і дало результати, треба передовсім перестати кричати „караул“, як то поспішив зробити орган Мілюкова“. „Русская Воля“ не бачить в акті Української Центральної Ради ніякого відокремлення України, а лише проголошенне автономії „з прийняттям деяких підготовчих заходів до їх здійснення“. Се „самовільне“ проголошенне автономії „Русская Воля“ усправедливає негативним відношеннем тимчасового правительства до заявлених Центральною Українською Радою домагань.

„День“ пише: „Принципіально ми не против автономії України. Ми широ бажаємо дати Україні в будучині не тільки всю необхідну їй свободу для розвитку її національних сил, але признаємо за Українцями право на заспокоєнне тимчасовим правительством їхніх найнеобхідніших потреб вже тепер. З сеї точки погляду ми уважаємо, що як тимчасове правительство, так і громадянська опінія Росії мають гріх перед Українцями“. „Тимчасове правительство повинно вислати своїх членів на місце для ознайомлення з ситуацією і для вироблення програми, яка диктуєть ся інтересами Українців“.

Останні вісти.

По проголошенню універсалу сформувало ся Українське Тимчасове Правительство, склад якого найдуть читачі на іншій місці. Петроградське тимчасове правительство вислало міністрів: Терещенка, Керенського й Церетелі для переговорів з Центральною Українською Радою у Києві й наслідком переговорів прийшло до компромісу. Вернувши до Петрограду, зreferували міністри перебіг справи на міністерській раді. Вислід переговорів згаданих трьох міністрів з Українською Центральною Радою був причиною уступлення кадетських міністрів: Шінгарйова, Мануїлова та князя Шаховского. На їх місце увійшли поки-що Прокопович і Чарновский (?).

Петроградське тимчасове правительство видало заяву в українській справі, в якій признає: 1) Вищим органом для

управи в справах українських областей є окремий Генеральний Комісаріят, членів якого іменує правительство у спільнім порозумінню з Українською Центральною Радою, доповненою на справедливих основах заступниками інших національностей, що заселяють Україну й мають власні демократичні організації. Згаданому органу поручити правительство перевести в життє все, що відноситься до нової управи України. 2) Зваживши, що справу національної і політичної організації України, як і спосіб розвязки земельної справи в сій області, в межах загальної засади передання землі працюючим, мусять розвязати Установчі Збори, тимчасове правительство прийме з симпатією вироблений поширеною вище зазначеним способом Українською Центральною Радою проєкт управильнення національних і політичних справ України в такім зміслі як се сама Центральна Рада уважатиме відповідним інтересам України, як і проєкт розвязки земельної справи на Україні. Проєкти предложить ся президії Установчих Зборів. 3) З уваги на конче потрібну в часі війни бойову одність армії і небажаність зміни мобілізаційних плянів тимчасове правительство заявляєть ся проти негайного заведення системи територіяльного комплектування військ або перенесення прав команди на якусь громадянську організацію. Але рівночасно уважає можливим допомогти до найтіснішого національного обєднання Українців у рядах армії, як і поповнювання військових одиниць виключно Українцями, наскільки се по рішенню міністра війни покажеть ся можливе з технічного боку. Для осягнення сього в спільнім порозумінню з Центральною Радою будуть приділені окремі українські делегати до кабінету міністра війни, до генерального штабу й до начального команданта армії. Що торкаєть ся місцевих українських військових комітетів, вони далі продовжатимуть свою працю на загальних засадах у порозумінню з іншими, а в першій мірі з військовими організаціями.

Воскресенне України.*)

Під сим заголовком помістило вечірне виданне берлінської „Vossische Zeitung“ з 16 липня (ч. 358) таке телеграфічне звідомленне свого стокгольмського кореспондента Макса Теодора Бермана під датою попереднього дня:

Про події на Україні не можна виробити собі з російської преси одноцільної і згідної картини; відповідно до партійного напрямку російських часописей одні навмисне переборщують події у Києві та коло Києва, другі так само умисно уважають їх дрібницею. Тим цікавіші можуть бути отсі виводи одного інформатора, котрий щойно 30 червня опустив Київ і оповів мені ось що про свої спостереження яко наочний свідок:

Хто знає Київ з давнішого часу, не пізнав би тепер „матери руських городів“. Зникли червоні прапори, котрі повівали від часу вибуху революції над ратушем і міським театром, над земством і судовою палатою; усюди синьо-жовті барви старої України. На головних вулицях і площах тисячі постатей, котрі немов переложені з Гоголевого Тараса Бульби на щоденну дотикальну дійсність: зникли „московські“ борода, які нараз зробили місце воляцьким вусам старої козацької „Січи“; селянин і салдат, купець і урядник походжують в широких синіх шараварах, над ними червоний „жупан“, на голові сива шапка, у цивільних і військових коло лівого бедра крива шабля старої України. Петроградська преса з досадою викликає сї зверхні позначки могутнього, розкипілого національного життя, але за тими зверхніми позначками криєть ся поважне діло й бажанне.

Незабутнім буде для кожного глядача сей вівторок увечері, коли на київській площі св. Софії коло памятника Богдана

*) Подаємо сю статю не так задля її змісту, як для прикладу, якої фарби набирають в передачі чужої людини в своїй основі вірні факти, коли ся людина, не знаючи дотичних обставин, позбавлена змоги контролі.

Хмельницького перед тисячами зложили тисячі „велику малоруську присягу“. Прийшов туди цілий новоутворений „перший український полк Богдана Хмельницького“ у повнім озброєнні, на чолі з своїми офіцерами, що походять з найдавніших українських родів. З відкритими головами став полк навколішки перед пам'ятником великого визвольника України, з історичної катедри св. Софії виступило в ризах духовенство й під звуки церковних дзвонів зложили офіцери та військо голосно й виразно присягу, „що віддадуть останню каплю крові за вільну й самостійну Україну“. Багато тисяч глядачів повторило сю присягу. Відчувалося, що сі виклені — й затривожуючі — „зверхні ознаки“ впливають з найглибшої середини бажання народу, який змагає до національної волі.

День пізніше відбув своє перше засідання новоутворений Генеральний Комісаріят Української Центральної Ради. Про утворення сього Генерального Комісаріату, першого українського кабінету міністрів, уже донесено телеграфічно з Петрограда; для доповнення замічу тут, що Генеральний Комісаріят складається з вісьмох ресортів, які обсаджено ось так: Винниченко, голова, президент, головний комісар і внутрішні справи; Стремів, заграничні справи; Петлюра, війна; Христюк, державний секретарь; Барановський — фінанси, Стасюк — справи виживлення, Мартос — рільництво, Садовський — справедливість.

До кінця червня довершено вже зукраїніщення всіх досі російських властей київської губернії: поліція, земство, уряди прохарчування, комісії краю оборони заявили однозгідно у своїх резолюціях, „що Українська Рада се одинока тимчасова найвища правительствена інстанція“, і ухвалили „мати потрібні дипломатичні зносини з російською державою через Генеральний Комісаріят Української Ради“.

Досі російські шильди, печатки й фірмові листи вище згаданих урядів заступлено такими в українській мові. Плачечне податків російському правительству устало вже з 27 червня; (се не вірно, бо ніхто не закликавав Українців не платити державних податків, тільки Рада завела окремий податок на національні цілі по 10 коп. від десятини до кінця року. Ред.); що до чисто української системи податків мали-б незабаром видати постанову Рада й Генеральний Комісаріят. Тимчасом Генеральний Комісаріят вислав 11 уповноважених комісарів до полтавської губернії, 7 до кременчузької (мабуть катеринославської?) і 4 до харківської губернії, щоб упорядкувати тамосній український рух, що зробив також великі поступки. З багатьох повітів вище згаданих губерній вже надійшли до київської Центральної Ради вістки, що вони прилучилися до Центральної Ради.

В селянськiм царствi.

„Кіевская Мысль“ з 16 червня н. ст. приносить під сим заголовком вражіння А. Бринського з всеукраїнського селянського з'їзду, докладне звіттовлення з якого ми подали в попереднім числі.

В сих днях дiм Купецького Зiбрання нагадував кольосальний, чимсь затривожений вулiй пчiл, де шумiло, гудiло, хвилювало селянське царство України. Безперервно одні входили ще свiжi, з засобом нової енергiї, иншi виходили — тi, що напрацювали ся, утомили ся, вiдiтхнути на повітре... I довкола сього вулiю — густi товпи, що збили ся в суцiльнi, тiснi круги довкола бесiдникiв, що розгарячені спорять.

Там у залi строга дисциплiна, дебати над одним питанням, а тут пiд вiдкритим небом — одно питання замiняє инше. Що круг, то окреме вiче. Люде протискають ся то в одну товпу, то в иншу, липнуть то до одного круга, то до иншого... Жадливо слухають i — самi вмiщують ся в палкi дебати...

Але знову таки одно прокляте питання доминує, розбухує пристрасти, вириває з людських грудей рiзкi фрази. Обступили кругленького горожанина в сурдутi з сирого шовку й солом'яним капелюсi. Він один урядник, а довкола

нього салдати й очевидно розмова про „неї“, — про вiйну та про „нього“ — про наступ.

— Коли ви пiшли вже туди, повиннi довести справу до кiнця! — вперто твердить людина у сурдутi з сирого шовку.

З усiх бокiв посипало ся:

— До якого кiнця? Чому ви не йдете? Чому иншим радите?

— Всi пiдемо, — кричить ще хтось.

— Так, язиком ви всi пiдете! Бажаєте, — будь ласка, в окопи...

Один поясняє иншому:

— Бачиш, рекомендує перервати нiмецький фронт...

Довкола вибухає смiх.

— А чи розумiє він, що таке перервати фронт? Мало ще там нашої кровi! Наша кров, наше м'ясо уже висить на дрот'яних перешкодах!.. Також — перервати фронт!..

I до якого круга не пiдiйдеш, до якої товпи не прислухаєш ся, всюди промови, викликанi сим божим прокляттям...

Туга стискає серце й хочеть ся чим швидше вiдiйти, не чути таких рiчей...

I в тi щасливi хвилi, коли на селянськiм зiзди не бурхають національнi пристрасти й не чують ся демагогiчнi заклики, тодi — там вiддихавш душою. Невiльне, майже священне тремтiння огортає, коли побачиш подiбнi збори. I питаєш себе:

— Чому се? Вiд чого так вiдразу хвилює сей незвичайний вид чепурного Купецького Зiбрання?

Для „солодких“ звукiв була у нас призначена головна ся зала. Для вiдомих співакiв i спiвачок, для тенiальних п'яністiв i скрипакiв, яких з задержаним вiддихом слухала чепурна городська публіка. Тепер тут — i публіка инша i звуки иншi й музика инша, якої i не порiвнювати нi з чим нi по красотi нi по силi нi по значiнню.

I стає зрозумiлим невиліне хвилювання.

— Тут народ творить свою волю...

— Тут народ будує своє нове життє...

— Тут народ трудолюбиво та вдумчиво кладе камiнь за камiнем свого нового, прегарного дому...

I ми щасливi, що дожили до сього часу. Ми на очi, не у снi, а на явi бачимо народ, покликаний по своїм розумiнню перебудувати цiле своє життє. I бачити се та слухати простих, але завжди ясних, розумних селянських промов — без тремтiння i без хвилювання не можна...

Величезна зала зверху й до низу (буквально!) залита селянством. Тут селянське царство. Десять-недесять тільки побачиш iнтелігента в урядничiм або офіцерськiм унiформi. А все решта — одні селяне — i старi й молодi, i заможнi i сiльська бiднота. I всi з такими поважними обличчями, з печатю глибокої думи народнього ума. Густо стовпили ся довкола широкого преiсидательського стола, за яким орудує молодий, енергiчний „товариш голова“ — преiсидатель. Стоять i сидять по краях естради. А деякi — просто розложили ся на пiдлозi перед столом голови й часами, як статуї, стоять навколiшки, не рухаючи ся та слухаючи кожного слова референта й бесiдникiв. Всi ряди крісел, всi канапи, всi входи зайняті селянством, шерехи стоять коло стiн залi. Хори облiплєні народом. Нi клаптика свобiдного мiсця. Куди не глянеш, — море голов, море селянських облич i тiл... То настає глибока тишина й виразно, ясно чують ся слова того, що говорить. То знов зашумить i заремствує народній гомiн — здаєть ся, що старий Днiпро бе припливом у непогiдну, бурливу нiч... Дисциплiна й послух голови — звiрцевi.

— Пiдiймить руки! — кричить голова. — I цiлий лiс сильних, засмалених селянських рук пiдiймаєть ся до гори.

— Спустiть! I руки в одну хвилю спали в дiл. Тiльки вiтрець понесеть ся по залi вiд сього масового руху...

— Товаришу голова! — чуєть ся зi середини залi, — прощу слова.

— Товаришу голова! — чути з кута, — я не дочув, що сказано.

В руках кожного Українця повинно знайти ся
дешеве видання Союзу визволення України:

Володимир Дорошенко

УКРАЇНСТВО В РОСІЇ.

Новітні часи. З численними портретами, між иншим діячів, що
відіграють найживішу ролю в теперішнім українським русі.

Стор. 116.

Ціна К 1-20.

По представленню початків українського відродження, сорокових років з славним Кирило-Методіївським братством, 50, 60, 70 і 80 pp. з діяльністю Драгоманова автор можливо повно оповідає про оживлення українського руху перед першою революцією, здобутки першої революції й реакцію, дотягаючи своє оповідання до воєнного часу включно.

Купуйте дешеві й загально-доступні видання Союзу визволення України:

	к.с.
1. В. Антонович. Хмельниччина в повісті Г. Сенкевича	—40
2. М. Богданович. Білоруське відродження	—40
3. Іп. Бочковський. Фінляндія та фінляндське питання	1-20
4. Н. Boczkowski. Ukraјina a ukraјinská otázka. (Україна й українське питання). По чеськи. З картою України	1—
5. Вяч. Будзиновський. Як Москва нищила Україну	—60
6. М. Возняк. Наша рідна мова. З 18 портретами	—20
7. Памяти Івана Франка. Опис життя, діяльності й похорону. Зладив М. Возняк. З 12 малюнками	1—
8. Вол. Гнатюк. Національне відродження австро-угорських Українців (1772—1880 pp.)	—80
9. Вол. Гнатюк. Українська народна словесність.	1—
10. Prof. M. Hruschewskij. Die ukrainische Frage in historischer Entwicklung (Укр. справа в історичнім розвитку)	—50
11. Проф. М. Грушевський. Як жив український народ.	—50
12. Вол. Дорошенко. Українство в Росії. Найновітні часи. З численними портретами	1-20
13. Б. Заклинський. Що треба знати кожному Українцеві.	—30
14. Памяткова книжка Союзу визволення України і календарь на 1917 р. з 103 іл. Ціна 2'50 опр. прим.	3'70
15. О. Кириленко. Українці в Америці	—50
16. G. Stepanow. Das Problem der Ukraina. Українська проблема.	—20
17. О. Кобець ь В Тарасову ніч. З образками	—50
18. О. Кобець. З великих днів. З образками	—50
19. Др. І. Крип'якевич. Українське військо. З малюнками	—40
20. Dr. E. Lewyckij, Galizien	—60
21. Др. Е. Левицький. Листи з Німеччини	—80
22. Др. М. Лозинський. Галичина в життю України	—60
23. М. Лозинський. Іван Франко. З портретом Ів. Франка	1—
24. Др. М. Лозинський. Михайло Павлиг	—40
25. Др. Осип Назарук. Слідами Українських Січових Стрільців. З малюнками	3'50
26. Др. Іван Пулюй. Ukraina und ihre internationale politische Bedeutung	—80
27. St. Rudnyckij. Ukraina. Land und Volk. Бр. 10'— в половні 12'—	12—
28. Сім пісень. Гостинець для українських воєків. З нотами	—20
29. О. Скоропис-Йолтуховський. Значінне самостійної України	—20
30. Проф. С. Томашівський. Церковний бік української справи	—30
31. M. Trotzkuj. Die ukrainische national-politische Bewegung	—50
32. М. Троцький. Литовці	—40
33. V. Choma-Dovski. Ukraјina i Ukraјinci (по хорватськи)	1—
34. Др. Л. Цегельський. Русь-Україна і Московщина-Росія	—80
35. Чужинці про українську справу	—40
36. Т. Шевченко. Кобзарь. 2-ий випуск	1—
37. Проф. І. Шишманов. Родя України в болгарським відродженню	—20

Набувати можна отсі всі книжки в Адміністрації видань Союзу визволення України. **Wien, VIII., Josefstädterstr. 79, II, St., T. 6.**

На жаданне висилаєть ся поштовий чек ч. 107.090.

В адміністрації „Вістника С. В. У.“ можна набути отсі книжки видавництва „Відродження“:

Ів. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ. Наталка Подтавка	Ціна 60 сот.
Гр. КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО. Перекопиполе	40 "
Ів. ФРАНКО. До свігла	40 "
В. ВИННИЧЕНКО. На пристані	40 "
М. ГРУШЕВСЬКИЙ. Про укр. мову й укр. школу	48 "
М. ПОРШ. Про автономію України	60 "
В. СВИДЕРСЬКИЙ. Економічні нарисы	80 "

Бібліотека Полоненого. Серія перша:

Взірці української літератури в російським перекладі.
Іванъ Франко. Моисей. З передм. й портр. автора. Ц. 1 К
О. Кобець. П'єси пл'вника. Ціна 20 с. з пересилкою 25 с.

Тимже накладом вийшли портрети В. Винниченка, Б. Грінченка, М. Грушевського, М. Драгоманова, О. Кобця, Ольги Кобилянської, М. Коцюбинського, Ів. Нечуя-Левіцького, В. Стефаника, Лесі Українки, Ів. Франка і Т. Шевченка.
12 карток-портретів 1 кор. 20 сот.

Замовляти на адресу: *P. Djatlow, Josefstädterstr. 79, 14; Wien.*

Памяти жертви сусідства.

... „Школи піддано під власть польських інспекторів, які... з учительками так обходять ся, що одна з них наслідком того кинула ся під колеса поїзду“.

(„Діло“, ч. 132 [3984]).

*Ой, боролась беризонька
З буйним серед поля...
Ой, звалмалась молоденька, —
Гірка-ж її доля!*

*Ой, звалмалась, простемла
Гілки край дороги...
Гей, не топчїть ніжних ілок,
Людські брудні ноги!*

*Ой, не топчїть ніжних ілок,
Біленького тіла,
Ой, чи винна-ж молоденька,
Що так життя хотїла?*

*Гшов полем, ішов ланом
Пастушок хлопчина
Та й спинив ся, задивив ся...
Щож то за причина?*

*„За шож тебе повалено?
За що, — чи ти знави,
Розпустившись, не розцвївшись,
Не живши, вмирави?“*

*Сїв, схилив ся, притулив ся
До білого тіла,
Слухав хлопчик вухом серця,
Як вона тремтіла...*

*„Вирїж, хлопче, вирїж з мене
Найвищу ю ілку
Та й вистружи з тоненької
Голосну сопїлку.*

*Заграй в неї, спитай її, —
Вона все розкаже, —
За що бідна беризонька
В грїб завчасно ляже.*

Учителька Пеленська. Вчила в українській школі в Ковлі.
Наслідком переслідування українського шкільництва на Волині
відібрала собі життя.

Я-б сказала тобі, хлопче,
Та вже сил не маю, —
Своїх болів, болів лютих
У слова не вбіаю;

Я-б сама тобі сказала,
Та вже сил нестане, —
Бачиш, — вянуть мої тілки
І мистячко вяне..."

Ой, вистругав сопілочку
Хлопець голосною, —
Вона-ж йому заспівала
Пісеньку сумную.

Ой, так тая сопілочка
Жалібно співала...
А берізка, заслухавшись,
Усе вяла, вяла...

...„Послухайте, моде добрі, тут, де лан тепер пустий,
Тут недавно, ще недавно тут тишав ся ліс пустий;
В його нетрях непрохідних може й вяли деревця,
Та в родині близьких, рідних і цвіли часом серця;

Може сонця світ прекрасний заступали їм верхи,
Та, борючись, було можна розвиватись навкруж;
Ми ховали в собі сили, збирали буйну міць
І поволеньки до сонця пробивались силоміць;

Було тяжко, але гарно боротьбою брати все,
Бо-ж ми знали, що ніхто нам даром щось не принесе:

Аж прийшли недобрі моде, з ними сили, сили злі,
Поламами, порубали ліс — окрасоньку землі;

І мишились ми—маленькі, беззахисні берізкі,
А навколо — все руїна, на руїнах — мошкі...

Потім вітер, буйний вітер налітати став на нас,
Ми борились, але важко нам було нераз;
Чужий вітер непривітний, злісно нас гойдав і бив,
Знищить нас цілком завзяв ся — і мене-ж ото звалив...

Уже й сонечко за обрій
Личенько схилило,
А мистячко, під ту пісню,
Усе вяло, вяло...

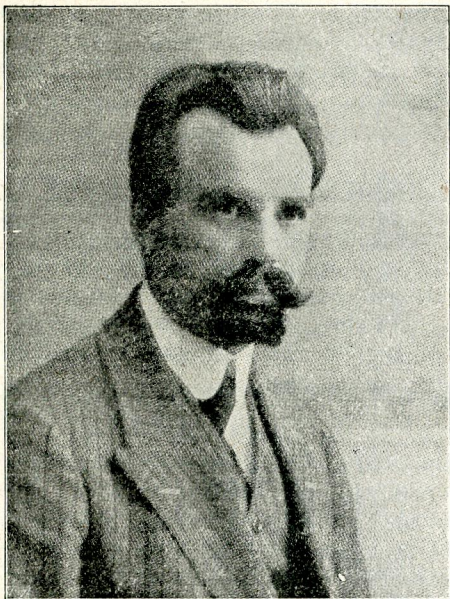
О. Кобець.

Голова Української Центральної Ради та члени Генерального Комісаріату (тимчасового кабінету міністрів) у Києві.

Проф. Михайло Грушевський.

Голова Центральної Української Ради проф. М. Грушевський є найвизначнішим українським істориком, автором монументальної „Історії України“ (досі вийшло вісім томів), численних інших праць по історії України й публіцистичних статей на різні теми українського національного життя. Є він організатором і творцем політичного, культурного і наукового життя українського народу за останніх 25 літ. Професор східно-європейської історії на львівському університеті від 1894 року. Довголітній голова українського Наукового Тов. ім. Шевченка у Львові й редактор його видань (уступив з головства незадовго перед війною), голова такогуж Наукового Тов. ім. Шевченка у Києві й ин. По переконанням є національний демократ, автономіст-федераліст. В Галичині якийсь час належав до національно-демократичної партії, в заснованню якої брав визначну участь, але пізніше виступив з сеї партії. Останніми роками не брав участі в політичнім життю австрійської половини України. З тим більшою енергією займався народніми справами російської України, відіграючи провідну ідейну ролю в Товаристві українських поступовців, нелегальній міжпартійній організації на Україні, що тримала в своїх руках майже цілий український рух до революції. Війна застала Грушевського на літнім відпочинку в галицьких Карпатах. Перша російська інвазія до Галичини заставила приятелів Грушевського постарати ся про вивезення його з терену воєнного до Відня, аби він не дістав ся в руки царських військ. За дозволом австрійських властей виїхав професор в марті 1915 р. через Румунію до Росії. В кілька днів по приїзді до Києва арештовано Грушевського, а потім адміністративно вислано до Симбірська. На висланню був Грушевський до революції, не перестаючи й на чужині працювати для рідної справи, воюючи між иншим з своїми ворогами і ворогами українського руху в російській поступовій періодичній пресі. По вибуху революції повернув відразу до Києва і став на чолі Центральної Української Ради, яка обняла провід в українським русі і є тепер фактично народньою властю для України. Проф. Грушевський має 50 літ, походить з урядничої родини, родом з Київщини.

Володимир Винниченко.

Володимир Винниченко, головний комісар-председатель і для внутрішніх справ. Має 37 літ, є селянським сином з Херсонщини. Скінчив права на київськiм університеті. Від 1902 до 1905 р. належав до революційної української партії, а потім до української соціалдемократичної робітничої партії. Є тепер одним з провідників сеї партії і редактором центрального органу партії „Робітнича Газета“ у Києві. Є заступником голови Центральної Української Ради. Найпопулярніший і найталановитіший з сучасних українських письменників. Людина великого політичного темпераменту й революційної енергії.

Сергій Єфремів, для заграничних справ, має коло 45 літ, походить з священничої родини з Київщини, скінчив права на київськiм університеті, визначний український діяч, публіцист, літературний критик, автор Історії української літератури. Належав до української радикальної партії, по переконанням народній соціаліст. Є заступником голови Центральної Української Ради.

Симон Петлюра, для військових справ. Син міщанина з Полтави, має 36 літ. Учив ся в полтавській духовній семінарії. З шостої класи зістав видалений з цілою групою своїх товаришів за українську пропаганду поміж семинаристами. Належав до революційної української партії, а потім і дотепер до української соц. дем. робітничої партії, беручи визначну участь в літературних видавництвах партії. В часі реакції по революції 1905—1906 рр. жив у Москві, служив там в якійсь комерційнім підприємстві й редагував український журнал по російськи п. з. „Украинская Жизнь“. Покликаний на війну — зістав приділений урядником в Земськiм Союзі. Все інтересував ся історичними питаннями, а спеціально козачиною і побутом сучасного козацтва. Якийсь час жив на Кубані. Є прекрасним бесідником, має багато організаційного хисту. Є заступником голови й фактичним керманічем Генерального Українського Військового Комітету, який переводить українізацію армії і заступає українське міністерство війни.

Христюк, державний секретарь, український журналіст, брав участь в кооперативнім русі, по переконанням соціаліст-революціонер.

Барановський, для фінансових справ. По всякій імовірності є се Христофор Барановський, директор Союзного Українського Кооперативного Банку у Києві. Найвизначніший кооперативний діяч на Україні, який змалку пройшов практичну кооперативну школу в знаменитім Дзєнгелівськiм кредитовім Товаристві на Київщині, будучи з початку урядником, а потім директором товариства. Походить з селянської родини, має низшу освіту, політичним світоглядом наближаєть ся до народніх соціалістів.

Редакція „Слова“ з 1909 р.

В. Садовський, теперішній комісар судівництва, С. Петлюра, ком. війни, М. Порш, талановитий автор праць по автономії України, Хв. Міжура.

Микола Стасюк, для справ виживлення, родом з Катеринославщини, має коло 40 літ, скінчив вищу технічну школу. Належав до української революційної партії, а потім до української соц. дем. роб. партії, тепер є безпартійним соціалістом. Автор наукових розвідок з економії України. Брав визначну участь в кооперативнім русі на Україні.

Борис Мартос, для рільничих справ, походить з дворянської родини з лубенського пов. на Полтавщині, має 40 літ, скінчив історично-філологічний факультет на харківськiм університеті. Належав до революційної української партії, а потім до української соц. дем. роб. партії. Є до сьогодні членом сеї партії. Якийсь час займав ся педагогічною діяльністю в Харкові, останніми роками служив у полтавськiм губернськiм земстві й був губернськiм інспектором кооперації. Публіцист, добрий бесідник і організатор.

Валентин Садовський, для справ судівництва, походить з священничої родини з Волині. Має 30 кілька літ. У Києві скінчив права, в Петрограді політехніку. Є молодим адвокатом. Належав до революційної української партії, потім до української соц. дем. роб. партії.

Волосне всесословне земство.

У „Віснику тимчасового правительства“ опубліковано новий закон про волосне земство. Сей закон заводить в Росії вперше дрібну земську одиницю, збудовану на демократичних нестанових основах. Наведемо коротко головні постанови закону.

З обсягу діяльності волосних земств виключають ся міста. В обсяг діяльності волосних земств включаєть ся все населення, що живе на даній території, без ріжниць. Повітові земські збори мають право ділити волость на кілька частин або зєднувати кілька волостей в одну.

Волосне земство складаєть ся з волосних земських зборів і волосної земської управи. Волосні земства вибирають на 3 роки, але перші вибори переводять ся на час до 1

січня 1919 р. Волосні земські збори складаються з гласних в числі від 20 до 50 осіб, в залежності від числа населення волости. Се число гласних розділюється між окремими сільськими округами. Кожде село, на яке припадає менше 3-х гласних, творить сільську виборчу округу.

Волосна земська управа складається з голови й менше ніж 2-х членів управи. Управа є виконавчим органом волосних земських зборів.

Виборче право до волосного земства загальне, рівне, безпосереднє й тайне, при зрівнянні в правах мушчин і жінок. Позбавлено виборчих прав лише ченців і умово-хорих. Кара за кримінальні злочини потягає за собою позбавлення виборчого права протягом 3 років від часу відбуття кари. Вибори переводяться не по пропорціональній, а по мажоритарній системі. На виборчій картці зазначається ім'я, власне ім'я батька й назвище осіб, на які виборець подає голос. Число поданих на картці осіб не повинно перевищувати числа гласних, які мають бути вибрані. Вибраними вважаються кандидатів, що дістали більше половини поданих голосів. Коли-ж покажуться, що вибрано гласних менше призначеного числа, на найближчий день призначаються нові вибори, при яких вважаються вибраними всіх, що дістали відносну більшість голосів.

Виборчі списки складаються волосні виборчі комісії, які складаються з голови і 4—8 членів. Вибори переводяться сільські виборчі комісії, складені з виборців. Списки виставляються на 6 тижнів перед виборами для загального оглядання. Протягом 7 днів після виставлення списків дозволені скарги та протести до відповідної інстанції. По виправленню виборчих списків виставляються їх остаточно непізніше ніж на 2 тижні перед виборами. Виборчим правом користуються лише особи, внесені до виборчих списків.

Функції волосного земства відповідають функціям попередніх волосних управ і земства; з заведенням волосного земства касуються волосні збори й волосні управи, посади волосних старшин і їх помічників, засідателів волосних управ і волосних писарів, а також всі інші волосні органи.

Всі справи місцевого громадського господарства й управи переходять до волосних земств. Волосне земство може для задоволення своїх потреб накладати податки на нерухоме майно в межах волости, а також призначати окремі податки. Поки-що закон не регулює фінансового устрою волосного земства, але міністри внутрішніх справ доручено в найкоротшій часі виробити проект закону в сій справі. Обовязки волосного гласного виконують за дармо. На покриття видатків можна призначати денні діти і покриття коштів подорожі. Голову земських зборів вибирають що року споміж гласних тайним голосуванням. Засідання земства — публічні.

Членів земської управи й голову вибирають волосні земські збори споміж осіб, що мають скінчених 21 років, грамотні й мають право бути вибраними гласними. Отже щоб бути членом управи, не треба бути гласним. Але вибрані члени управи й голова стають гласними. Посад голови та членів управи не можуть займати особи, що знаходяться в перших ступнях споріднення чи посвоєння, а також чоловік і жінка. Члени управи й голова не можуть займати платних посад або брати участь в комерційних підприємствах, котрі мають якесь відношення до земства. Удержання членам управи призначають волосні земські збори на ціле трьохліття і воно не може бути зменшене раніш сього часу.

Між волосним і повітовим земством усталоється деяка залежність. Цілий ряд постанов волосного земства вноситься на затвердження повітових зборів (про відчуження й заставу нерухомого майна, належного волосному земству, про розміри деяких податків, про заключення договорів на довше ніж 10 років). Постанови волосних земств, які не підлягають затвердженню повітового земства, передаються до політичної влади для провірення їх законності й не виконуються протягом двох тижнів. Але в нагальних випадках волосні земства (управи) можуть на власну відповідальність

виконувати рішення, не чекаючи впливу призначеного часу. Губернські й повітові земства мають право ревідувати волосні земства. В деяких окремих випадках право ревізії належить ся урядови.

Всеукраїнський військовий з'їзд.

Заборонений міністром Керенским другим український військовий з'їзд, не зважаючи на все, зібрався і стягнув коло 2500 люда, які репрезентують коло два мільйони Українців-салдатів. Подаємо тут деякі відомости до історії заборони з'їзду та відомости про засідання самого з'їзду.

Телеграма Петлюри в справі заборони з'їзду.

У відповідь на заборону Керенским з'їзду заступник голови Українського Військового Генерального Комітету Петлюра виставив на ім'я міністра війни, верховного головно-командуючого всім фронтом, головно-командуючим окремими фронтами, усім командантам фльоти, командантам воєнних округ і отаманови кубанського козацького війська циркулярну телеграму такого змісту: „Беручи під увагу, що заборона українського військового з'їзду — се перший випадок заборони військового з'їзду загалом і саме українського; що рівночасно воєнні умовини, якими пояснюється заборона з'їзду, не перешкаджають відбуватися всеросійському з'їздові воєнних делегатів, з'їздам польському, козацькому, авіаційному й іншим, які відбуваються або назначені на ці самі дні; що невзяті назад відпустки військових без порівняння більше відтягають салдатів і офіцерів з армії; що Українці, одушевлені дозволом на українські корпуси й інші комплектування, сьогодні величезними масами йдуть на фронт; що заборона з'їзду викличе неминучу реакцію і посяє в масах недовіру до верховної команди та понизить бойовий дух Українців, котрих в армії одна третина; що про час і умовини з'їзду ухвала запала на першій з'їзді, а оповіщено його значно вчасніше, ніж одержано телеграму про заборону з'їзду; що заборону з'їзду можуть використати сьогодні в цілях, зовсім небажаних і небезпечних для бойової здатності армії на фронті в порядку в тилу, — Український Генеральний Комітет, подаючи до вашої відомости отсе, що тут виложено, рішуче підтримує своє жадання дозволу на з'їзд і жде негайної відповіді. За Український Військовий Генеральний Комітет: П е т л ю р а.

Керенський починає відступати.

„Русское Слово“ з 16 червня доносить з Київля, що на телеграму Українського Військового Генерального Комітету міністер Керенський прислав таку відповідь: „Кожний салдат та офіцер може здійснювати всі права вільного горожанина, оскільки обовязки служби не перешкаджають сьому. Тепер я вважаю обовязком кожного салдата лишати ся в рядах армії, тому всякі подання про дозвіл з'їздів, що не входять в систему загальної військової організації, я примушений відкидати“.

По донесенню „Утра Росії“ з 17 червня крім відповіді в справі з'їзду Керенський прислав відповідь і в справі негайної українізації війська, а саме, що питання спішно вноситься на розгляд правительства.

Керенський виправдується перед журналістами.

„Русское Слово“ з 16 червня доносить з Петрограду: З приводу заборони міністром війни Керенским українського військового з'їзду представники преси мали розмову з Керенским і він дав такі пояснення: Я дійсно не дав дозволу на сей з'їзд і знаю, що се постараються використати, щоб представити мене противником автономії. Не хочу говорити про своє відношення до справи автономії. Українці добре знають мій погляд на сю справу, особливо їх провідні круги. Я не дав дозволу на сей з'їзд, бо се було получене з відісланним салдатів та офіцерів з фронтів. Нікому з військових я тепер тимчасово не дозволяю з'їздів, цілком незалежно від

того, хто і з якою цілю їх уладжує. Тепер у виїмкових обставинах війни я не можу взяти на себе відповідальности відпустити когось з військових. Бувають такі моменти в життю армії, коли всі за всяку ціну мають бути на своїх місцях. Такий момент переживаємо ми тепер“.

Не зважаючи на заборону, зїзд мусить відбутися.

„Русское Слово“ з 16 червня н. ст. доносить з Київа: До Українського Військового Комітету, як доносить „Нова Рада“, з різних фронтів і військових частей поза фронтом приходять багато телеграм, в яких зазначається, що українські вояки, не зважаючи на заборону, стоять на тим, що український військовий зїзд мусить відбутися. Генеральний Комітет готується до відкриття зїзду. Починають зїздити делегати на зїзд.

Масові протести військових українських частей проти заборони зїзду.

„Биржевыя Вѣдомости“ з 19 червня н. ст. доносять: Міністер війни та фльоти А. Керенський в останніх днях дістає багато телеграм від Українців з різних військових частей з протестами проти недозволення скликання українського зїзду. Сьогодні такий протест прийшов від українських салдатів, офіцерів та робітників кріпости Кронштадту. Кронштадтські Українці рішуче протестують проти заборони міністром Керенським організації другого українського зїзду та заявляють, що така несправедливість у відношенні до Українців поруч з очевидною доброзичливістю до інших націй не може прислужити ся до припинення загально-російського безладдя. Кронштадтські Українці жадають негайного виконання всіх постанов Української Центральної Ради й Українського Військового Генерального Комітету. — Про такі протести доносить з Київа і „Русское Слово“ з 17 червня н. ст., а саме, що Центральна Українська Рада й Український Військовий Генеральний Комітет оголошують телеграми, які вони дістають, з протестами проти заборони зїзду міністром Керенським. Зїзд має відкритися, делегати прибувають.

Погроза розігнати зїзд.

„Новое Время“ з 19 червня доносить: За всяку ціну постановили Українці відкрити військовий український зїзд, недозволений міністром війни Керенським. На зїзд прибуло вже з фронту 1000 делегатів, яким Рада уладила обід. Невиключений конфлікт, бо більшість (?) війська київської залози настроєна проти повнізму (?) Ради. Є течія, щоб розігнати зїзд, коли його дійсно відкриють (Треба уважати, що се гадає „Новое Время“. Ред.).

Заборонений зїзд зібрав ся!

„День“ з 20 червня н. ст. доносить з Київа: Відкрив ся недозволений правительством український військовий зїзд, в яким бере участь біля 2000 делегатів. На передодні відбув ся ряд численних українських віч з участю першого українського полку ім. Богдана Хмельницького. На вічах, які кінчили ся пізно в ночі, без ексцесів, обговорювано справу негайного здійснення автономії України (про сі віча докладнійше в попереднім числі в огляді подій під заголовком „Свято свободи скінчило ся! Грізний час настає!“).

Засідання зїзду мали відбуватися ся в театральній залі Народного Дому, але що ся зала не могла вмістити великої маси делегатів, що прибули на зїзд, ухвалено перенести засідання зїзду до великого міського театру. Близкі про се інформації подає „Русское Слово“ з 19 червня н. ст. Доносить воно, що представники делегатів українського військового зїзду прибули до антрепренера київського міського театру Богрова й заявили, що займають театр на 4 дні з а с і д а н ь з і з д у. Богров заявив, що тепер відбувають ся представлення і тому зайняте театру спричинить йому матеріальні втрати. Делегати відповіли, що се їх не обходить, хай втрати зверне правительство. Богров запитав начальника воєнної округи К. Оберучева, що він має робити. Той

порадив йому виконати жадання Українців, щоб не викликати ексцесів.

Організація зїзду.

Зїзд скликано на таких організаційних основах, оголошених у „Кіевской Мысли“ з дня 7 червня н. ст.: Делегатами мають право бути виключно особи української національности. Делегатів вибирають тільки Українці, що входять у склад відповідної військової частини або організації. Від Українців кожного полку піхоти, кінноти, артилерійної бригади або дивізії, кожного окремого баталіону різного роду оружя, від кожної управи або штабу, кожної окремої частини фльоти й загалом від кожної військової одиниці, що має значінне окремої військової частини, — посилається на зїзд по одному делегатові; як що в такій частині є більше ніж 500 Українців, — двох делегатів. Військові українські клуби, громади, товариства й інші організації, що об'єднують більше ніж одну окрему військову частину і мають неменше 500 членів, посилають також по одному представникові. Українці військової посилають на делегатів салдатів, обер і штаб-офіцерів, генералів, лікарів і різних військових урядників без різниці чину та звання. Кождий делегат обов'язаний предложити на зїзд мандат, в яким має бути зазначено, що його відкомандировують на сей зїзд, і має бути подане число Українців тої військової частини або організації, котра відкомандировує його, також посвідчення від начальства. Делегати повинні одержати від своєї частини або організації гроші на харч і денні гроші за цілий час командировки та подорожні документи.

Склад зїзду

„Кіевская Мысль“ з 19 червня н. ст., за якою далі подаємо перебіг двох перших засідань, приносить такі інформації про склад зїзду: До початку засідання дня 18 червня о годині 11 рано видано 1812 делегатських карт, а в половині засідання 1988 карт. Делегати зїзду по приблизному підрахунку є представниками 1,390.000 вояків; 65 процент делегатів є представниками фронту, а 35 процент — тилу. Від фронту було на першій засіданню зїзду приблизно 1250 делегатів, а від тилу 750. Представників від окремих частей армії можна поділити на основі даних організаційного комітету ось як: 1045 від піхоти, 251 — від артилерії, 263 — від технічних частей військ (сапери й ин.), 74 — від кавалерії, 60 — від летунів, 17 — від воєнних шкіл, 5 — від фльоти, 81 — від українських громад, товариств, клубів і 140 — від інших формацій.

Відкриття зїзду. Перше засідання.

„Рѣчь“ з 21 червня н. ст. доносить з Київа: Всеукраїнський військовий зїзд відкрив ся 18 червня о 10-й год. ранку в будинку міського оперного театру, зайнятого для зїзду. В зїзді бере участь біля 2000 делегатів. Театр переповнений. Зїзд відкрив заступник голови Військового Генерального Комітету Петлюра. Навкруги театру відбували ся віча, на яких дебатовано про українську справу. Дехто з публіки закидає Українцям, що вони самовільно скликали зїзд, не слухаючи міністра-соціаліста. Закидають їм також намір відокремити ся від Росії. Українці відповідають на се: Іншим, як напр. Полякам, зїзд дозволено, чому ж Українцям заборонено? Намір відокремити ся — заперечують. Висловлюють лише почуття образи супроти правительства, яке відмовляється ся в засаді признати автономію України. Уваги, що мають чекати на Установчі Збори, ігнорують. Зїзд вибирає президію.

Промова Петлюри при відкритті зїзду.

Від імени Генерального Українського Військового Комітету відкрив зїзд його член С. Петлюра. У своїй промові С. Петлюра сказав: Генеральний Комітет вітає вас і уважій особі українських вояків і громади, які вислали вас, яко найкращих представників своїх думок у тій цілі, щоб ви розв'язали питання великої ваги. Ми зібрали ся на зїзд при таких умовах, коли нам треба конче піднести ся до най-

кращого розуміння сучасних обставин. Українські військові громади, посилаючи вас, думають, що ви будете душею їх душі, тому Комітет вітає у ваших особах найкращих представників українських військових організацій. Ми переживаємо велику хвилю. Наша земля переживає хвилю уведення в життя наших ідеалів. А се домагаєть ся спокійної праці, розважної роботи, чого і жде від зїзду Генеральний Комітет. Комітет дасть вам найдокладніше звіт про свою роботу за невеличкий протяг часу від дня першого військового зїзду. Позвольте у ваших особах привітати велику частку українських мас. Ми всі переодягнені члени української демократії. Її ідея — наша ідея. Слава українському війську! Зїзд з одушевленням підхоплює „Славу“ і з свого боку проголосив „Славу Генеральному Комітету!“

Вибір президії зїзду.

На пропозицію С. Петлюри зїзд приступив до вибору президії. Довго дебатовано над справою числа членів президії. Вкінці прийнято пропозицію Генерального Комітету вибрати тільки 5 людей. Кожний кандидат познайомлював зїзд зі своїм політичним світоглядом і діяльністю в теперішнім і минулим часі. Явним голосуванням вибрано до президії отих п'ятьох членів: П. Курявого (офіцера), соціаліста-революціонера, автономіста-федераліста, Н. Левитського (офіцера), соц. демократа, автономіста-федераліста, І. Дудкина (матроса), соц. революціонера, автономіста-федераліста, К. Бротновського-Сивошапку, автономіста-федераліста, безпартійного, І. Гаврилюка, соц. революціонера, автономіста-федераліста. Самостійники Павелко й інші не одержали потрібної кількості голосів або зняли свою кандидатуру. Почесним председателем вибрано М. Грушевського. Вибрано, появу якого привітав зїзд бурливими оплесками. Вибрані почесними членами президії В. Винниченко й С. Петлюра відмовили ся від того з огляду на їх приналежність до Генерального Комітету, котрий ухвалив не входити до президії. Президії дано право кооптувати до 10 секретарів.

Привітне слово проф. Грушевського.

Потім забрав слово М. Грушевський та привітав зїзд від імени Центральної Ради. „Від імени Центральної Ради — говорив М. Грушевський — вітаю делегатів озброєного українського народу, поставленого на сторожі оборони свободи й порядку в нашій землі. Центральна Рада дуже вдоволена, що має в теперішню хвилю вас коло себе. Так само, як селянський зїзд, виберете Раду українських саудатських депутатів, котрі увійдуть до Центральної Ради. Тоді вона ще з більшим авторитетом працюватиме в таку дуже відповідальну хвилю. А хвиля тепер важна, рішуча, хвиля перелому. Наступили по святі сірі, тривожні будні, коли треба нам стояти на сторожі нашої землі. Центральна Рада звернула ся до тимчасового правительства з закликом до співробітництва на українській землі, щоб охоронити її від самої анархії. Правительство відмовило ся проголосити принципіальну згоду на автономію України. Отже ми самі повинні поклопотати ся про спокій на Україні. Яко председатель Центральної Ради кличу вас: стійте твердо, розважно, не захоплюйте ся поривом мінут, стійте на сторожі України й інших народностей, що є під вашою обороною, проти замахів задля викликання анархії і розрухів, щоб Україна одержала автономію з забезпеченням прав народів, що живуть у ній. Центральна Рада, вітаючи вас, бажає вам успіху в праці“.

Друге засідання. Вшанування пам'яті Шевченка. Дальші привіти.

По промові М. Грушевського засідання перервано до 7-ої год. увечері. Вечірнє засідання розпочало ся о 7^{1/2} год. увечері. Председателем був Гаврилюк, який відкривши засідання, предожив пошанувати встанням з місця Генія України — Т. Шевченка. Всі встали й гармонійно та велично відспівали „Заповіт“. По співі, який викликав сильне

вражінне на всю аудиторію, голова кликнув: „Слава автономній Україні у федеративній Росії“. Зїзд гаряче відгукнув ся на сей оклик.

Виголосили привіти від центрального комітету української партії соц. революціонерів М. Ковалевський і представник центрального комітету Українського Селянського Союзу М. Стасюк. Перший бесідник між иншим сказав, що в той час, коли всюди говорять про „одність фронту союзників“, ми повинні поставити гасло: „Хай живе єдиний фронт боротьби за трудові інтереси українського народу!“. М. Стасюк, зазначаючи важність хвилі, заявив: „Ми переживаємо важну хвилю, коли нас свідомо можуть спровокувати вступити в боротьбу не тоді, коли ми готові. Я пропоную „Славу“ в честь федерації свободних народів у російській республіці, в котрій інші народи глядітимуть на Україну, як на старшого брата“.

По за чергою забрав слово полковник Глинський, що вилжив історію формування українського полку. Він говорив про трудности сеї справи й відчитав телеграму з приказом відіслати негайно український полк на фронт. Обговорення справи відсилки полку на фронт відложено до реферату Генерального Комітету. Одночасно полковник Глинський зложив привіт зїздові.

Останню частину вечірнього засідання присвячено першим двом справам програми зїзду: Про правосильність зїзду й реферату Генерального Комітету. Обидві справи обговорювано при зачинених дверях. Лишили ся тільки делегати та члени Центральної Ради разом з селянськими депутатами.

Програма зїзду.

На пропозицію президії приймаєть ся з поправками, поробленими зїздом, отся програма праці зїзду: 1. Справа правосильности зїзду. 2. Реферат Генерального Комітету. 3. Реферати делегатів військ. 4. Земельна та просвітна справа. 5. Сучасне політичне положення. 6. Справа націоналізації армії. 7. Справа рекрутів-Українців і формування тильних частей на Україні. 8. Справа Генерального Комітету. 9. Вибір постійного Генерального Комітету. 10. Біжучі справи.

Третє засідання на другий день зїзду. Привіти й резолюція в справі заборони зїзду.

Ранішнє засідання другого дня зїзду відбувало ся під проводом Левицького. Звіт про засідання подане за укр. „Робітничою Газетою“. Голова Левицький відчитав телеграму від польського військового зїзду, що відбував ся в Петрограді: „Загальний зїзд військових делегатів Поляків щиро й сердечно вітає у вашій особі братній український народ. Ми віримо, що назавше впали кайдани, які сковували ваші народні сили, і тепер відкрито шлях до розвитку та слави вільної України. Спокійно і радісно дивимось ми в будучину з певністю, що Українці і Поляки в тісному братньому єднанні будуть стояти на сторожі непорушного права кожного народу на самоозначення. Нехай живе відроджена Україна!“

Збори реагували на сю телеграму гарячими оплесками.

Президії доручено скласти й послати польському військовому зїздові телеграму — відповідь.

Потім виступив з вітанням „артільний батько“ М. Левитський, а за ним від „Товариства Шкільної Освіти“ з промовою виступив І.в. Стещенко:

Цілі віки наш народ був у неволі. Цілі віки кайдани шматували наше тіло. Але ніякі калугання не вгасили в нас іскри Божої, — дух не вмер. Як один, підняв ся весь наш нарід і впали кайдани. І відкрив ся перед нами великий і широкий шлях, по якому ми підемо до свого щастя. Але довга до того щастя дорога. На сій дорозі багато ям, ривчків, каміння і инших перепон. Де взяти крила, щоб перелетіти через всі сі перепони? Де джерело, яке дасть потрібні нам крила? Джерело се — всевітня наука. Ви, лицарі, стоїте на сторожі політичних інтересів нашого народу. Але мало бути військовою силою, мало мати штики й гармати.

Єсть вища сила — дух. Буде час, коли люде будуть мирно й полюбовно розв'язувати всі суперечности, коли виставлятимуть не штик і гармату, а чисте серце й вільний, світлий розум.

Ми, Українці, разом з усіма повинні стати в оборону всесвітньої культури. Ми повинні йти під прапором науки.

Разом з тим ми будемо творити власну культуру і забезпечимо їй вільний розвиток. Україна йде певним шляхом, бо ті принципи, які виробила й дала нам наука, принципи автономії, федерації всіх народів соціалізму — є принципами нашого руху. Слава-ж вам не тільки яко війську фізичному, але й духовому. Хай живе Україна і наш великий народ!

У відповідь залунав грім оплесків.

Т. Левицький попрохав голову редакційної комісії прочитати

резолуцію по питанню про правосильність зїзду,

яку ухвалили всі члени редакційної комісії против одного Масюка. Резолуцію прийняв зїзд без жадних поправок в такій редакції: Український народ, рівний зо всіма культурними народами світу, має від часу знищення російського царату повні права вільного народу, котрі й буде боронити. Право зборів і зїздів належить Українцям, як і иншим вільним народам, а тому Другий Всеукраїнський Військовий Зїзд постановив: 1. признати заборону зїзду військ. міністром Керенским незаконною і 2. свої постанови обовязково проводити в життє.

Збори перейшли до слухання кінця реферату Генерального Комітету при зачинених дверях. На сьому ранішнє засіданне закінчило ся.

Четверте засіданне на другий день зїзду. Провокація начальника київської міліції Лепарського

На вечірнім засіданню 19-го травня, проводив Курявий. Він попередив, що справа дуже важна й закликав зїзд до спокою. Ворогів у нас багато і вони неспокійні. Але ми, як і селяне, будемо спокійно вирішувати наші справи, нехай вороги наші турбують ся і кляють, ми будемо спокійні. Зараз поступила позачергова заява Г. У. К. За лаштунків вийшов у повному своїому складі Г. У. К.

Петлюра. Товариші! Проф. Грушевський повідомив Г. У. К., що до нього учора о 3 годині у ночі дзвонив по телефону п. Оберучев і схвилювано запитував, чи правда, що увечері одбулась нарада зїзду, на якій у 2 год. ночі вирішено захопити державний банк та губерніяльне казначейство (голоси. «Провокація!»). Проф. Грушевський заявив йому, що він того не знає, бо на вечірньому засіданні не був, але може запевнити, що по складу президії, на його думку, такої постанови зїзд не міг зробити.

З огляду на те, що якісь такі чутки дані до преси, Г. У. К. постановив послати делегатів до п. Оберучева, аби докладно дізнатись, у чому саме й де закопана, як то кажуть, собака. Поїхали я і т. Поплавко. Від Оберучева ми дізнались, що нач. міліції п. Лепарський розбудив у ночі Оберучева й повідомив, що у 2 годині ночі військовий український зїзд постановив захопити державний банк та губерніяльне казначейство. До сього п. Лепарський додав, що населенне обурене і страшно хвилюється. Тоді Оберучев і видав своє відоме оповіщення до населення і видав прикази постановити сторожу біля інституції, яким загрожувала небезпека.

На се ми — я та т. Поплавко — від імені Г. У. К. заявили, що те, що зробив п. Лепарський, є брехня, і брехня, зроблена з провокаційною метою. Ми прохали п. Оберучева подати у часописи, що факти, подані Лепарським, не відповідають дійсности.

Ми так просто і сказали, «брехня», переводячи на російську мову «ложь», але п. Оберучев прохав нас змі-

нити редакцію, бо, мовляв, командуючий округом не може так писати у своїх спростованнях. Далі ми вказали, що у тому спростованню мусить бути уміщено, що «засіданне зїзду закінчилось у 11 годині», що ніяка подібна справа не підіймала ся, що у той вечір взагалі ніяких резолюцій не ухвалювано.

Погляд Г. У. К. на справу такий, що зїзд має рішати більш важливі справи, а коли якийсь пан Лепарський провокує зїзд, то на се треба дивитись, як дивить ся чоловік на муху, що сіда йому на ухо. Але не реагувати на вчинок п. Лепарського не можна. Треба раз і на завше сказати таким добродіям, що вони роблять, прикриваючись революцією, справжню контр-революцію. Тільки ми стоїмо на сторожі революції на Україні. Ми стоїмо тут і борем ся з контр-революційною «демократією», з панамі Лепарськими. А коли ворожа нам демократія заявляє, що ми розпоршуєм революційні сили, то ми з свого боку мусимо заявити, що, навпаки, ми революцію на Україні спасаємо, бо тільки на наші зорганізовані сили може оперти ся, яка би там не була, демократія. І різні небезпеки тільки викликають тут невідповідальні вчинки Лепарських. Ми хочемо довести революцію до кінця, йдучи, як брат з братом, з революційною демократією усіх націй. Ми їм помагаємо, а вони будуть помагати нам, і добродіям Лепарським не вдасть ся викопати межі нами прірву. На мою думку доручити Г. У. К. виробити відозву до населення від імені зїзду, в якій правдиво освітлити сей факт, і послати до «Изв'єстій Роб. і Сал. Депутатовъ» і у всі видатніші часописи. Я потверджую, що велику працю по підготовці революції у Петрограді зробили наші зорганізовані товариші Українці. І тому, коли всі народи Росії скинули ненависне ярмо неволі, то в сьому є багато нашої роботи.

Тепер запитаємо п. п. Лепарських, що вони роблять? Вони сіють вітер, пожнуть бурю! Нам вкажуть, що се все від того, що двері зачинені для сторонніх, але ми се робимо не через конспірацію, а лише тому, що хочемо провадити свою роботу спокійно. Ми йдемо чистими шляхами до своїх ідеалів і робимо чистими руками. Дозвольте прохати вас доручити сю справу Г. У. К. Він виробить текст відозви до населення і подасть до преси для заспокоєння переляканого Лепарським громадянства. Наприкінці я ще раз заявляю одно: хай знає демократія иньших націй, що Український Військовий Зїзд стоїть на сторожі революції і ганьбить провокаційний вчинок Лепарського. (Вибухи: «Ганьба!»).

Голосованнем зїзд доручає займити ся сим Г. У. К.

Привітання.

Голова оголошує, що на зїзд прибув представник естонського війська офіцер Підонов. Проголосили, вітаючи його: «Слава вільному естонському народові!» «Слава Естонцям воякам!» «Слава!» гремить у відповідь на се з балконів та партеру.

Представник промовляв на російській мові. Товариші! я прошу вибачити, що не промовляю до вас вашою рідною мовою, мовою, на котрій писав геніяльний Шевченко. Але я думаю, що ми зрозуміємо один другого, бо спільні у нас думки й однаково велика любов до свого народу. Ми, скільки сил вистарчає, хочемо помагати вам. Ми хотіли послати по телеграфу привітання, але коли кочили про заборону, ми послали телеграфний протест до тимчасов. уряду, та до Ради роб. і с.депут. Дозвольте-ж побажати вам у вашій роботі повного успіху. Ми бажаємо, аби всі ідеали вкінці були переведені в життє. Ми так само, як і ви, бажаємо автономії і одного разу нам уже дозволено робити вибори, але тепер напрям політики перемінив ся (голоси «Ганьба!»). Нас мало, ми маємо усього один баталіон війська та три газети для агітації, але-ж надіємо ся зібрати велику силу людей. Побажая-ж ще

раз, аби в найближшому часі задовольнили все, чого ви хочете.

Член президії Г а в р и л ю к. Любо і радісно було нам чути слова привіту від представника естонського війська й народу. Приїзд його сюди показує нам, що, як казав тов. Петлюра, інші нації йдуть поруч з нами. І мов щире бажання, щоб і далі усі недержавні народи йшли, як брат з братом, по шляху утворення нового щасливого для всіх життя!

Член зїзду, депутат від Українців ревелського гарнізону, оповів, що Естонці з самого початку йдуть у Ревелі укупі з українською громадою.

Петлюра у довгій промові складав йому за привітання подяку від більш ніж 2000 членів зїзду, представників більш ніж 1,000.000 вояків. Дозвольте, дорогий товаришу, скласти подяку рідному нам естонському народу. Рідному не по крові, але, що міцнійше, рідному по духу й ідеалам. Рідному по політичним змаганням, що звязують нас золотою ниткою взаємної солідарности. Ми бачимо, що від тої централістичної політики, що гнітила нас при старому режимі, не одійшов ще й новий революційний уряд. Він ще не розуміє того, що Нова Росія буде тільки тоді могутньою, коли буде цілковито перебудована на підвалинах федеративного устрою. Але спільними зусиллями ми зможемо переконати тимчасових ворогів наших, що правда не на їх боці і що кожний народ може вільно порядкувати своїми справами. Коли ми ранійш були рідні більше теоретично, то тепер уже прийшов час стати до реальної роботи, до реальної допомоги один одному во імя врятування цілої Росії. Міцно згуртованими рядами ми підем разом до кращого майбутнього життя. Хай живуть вільні народи у вільній федеративній Росії.

Лікарь Луценко вітав зїзд з припоручення молдавського зїзду і казав, що Молдаване обідналися з Українцями в Одесі у спільній роботі. «Хай живе вільна Молдавія та Бесарабія!» Зїзд гучно підхопив се гасло.

Звенигородський вояк вітав зїзд від вільного звенигородського козачого війська. Оповів коротенько, як стихійно виникло воно і як виконує зараз обовязки повітової міліції. Усіх їх біля 700 душ, усі діди. Представникови 57 років. Він у запорозькому вбранні з шаблюкою при боці та жовто-блакитною повязкою через плече.

Продовженне дебат у справі Оберучева та д. Лепарського.

Г. У. К. предложив зїздови відозву до населення, в якій він заплямував провокаційний вчинок Лепарського:

З приводу відозви до населення командуючого військом київської округи К. М. Оберучева, надрукованої у вечірніх часописях, Укр. Військ. Ген. Комітет та президія 2-го Українського Військового Зїзду визнають своїм обовязком заявити населенню: «Повідомлення начальника міліції м. Київ Лепарського на імя командуючого військом про постанову українського військового зїзду захопити державний банк та губернське казначейство, котру буцім-то ухвалив зїзд о 2 годині ночі, є повідомленням у вищій мірі легковажним, збудованим на безпідставних чутках і ні в яким разі не відповідає дійсности. На черговім засіданні зїзду ніяких обговорень, а тим більш ніяких резолюцій про захоплення державного банку й казначейства не було.

Засідання закінчилось о 11 год. увечері, про що п. Лепарський як начальник міліції мусів би знати.

У. Г. К. вважає вчинок д. Лепарського або провокаційним або таким, що виник завдяки його нездатности виконувати обовязки начальника охорони міста, бо його повідомлення викликало паніку і нацьковує одну частину населення проти другої, що ні в яким разі не може

вважати ся обовязком начальника міської міліції. У. Ц. Г. К. та президія 2-го Українського Військового Зїзду».

Поступає пропозиція, що тому, що справа з п. Оберучевим се — тільки один з маси подібних наклепів на український рух, то треба обрати комісію, яка зайняла ся би сією справою, збрала-б до купи усі такі випадки і подала-б до відома зїзду. Тоді можна було-б на все реагувати одразу. Член президії повідомив, що до нього дійшла звістка, що п. Оберучев уже подав до друку спростованне у сій справі. (Витуки: «Сього мало! в одставку!»).

Павловський пропонував зїздови винести гострійшу постанову.

Петлюра. Шлях, на який хоче виступати зїзд, є шлях невірний і небезпечний. Давайте говорити льогічно, маючи документи у руках та уважно їх обмірковувати. Коли зїзд висловлюєть ся за усунення Лепарського, то се є вислів нашого обурення. Лепарський поставив ся до справи легковажно і се в резолюції зазначено. Легковажність ся має провокаційне значінне. Вона веде до того, що населенне м. Київ та й поза Києвом буде нарочито невірне освідомлене. Таким чином вчинок п. Лепарського є злочином, бо він іде проти революції, намагаючи ся переконати шлях до нашого порозуміння з демократією інших національностей. На сей вчинок зїзд відповість заявою, що зявить ся завтра у всіх часописях не тільки Київ, але і по всій Росії.

Перейдемо тепер до Оберучева. Мені неприємно, що в сій справі я буду говорити власне проти вас. Мені здаєть ся, що в сій справі ми трохи стоїмо на ріжних точках погляду. Питання йде про те, чи мав, чи не мав право з формального боку, як командуючий військовою округою і як людина, що знає сучасний стан краю, п. Оберучев видати свою заяву до населення м. Київ. Я думаю, що мав, і кожен з вас на його місці зробив би у подібному випадкові так само. Справді, подивім ся, як все стало ся. О другій годині уночі Лепарський звернув ся до Оберучева і стурбовало оповів про небезпечну постанову зїзду. Начальник округи не може не вірити начальникови міліції, бо то є людина офіційна. Уся вина тому цілком спадає на Лепарського. У відозві п. Оберучева зазначено, що сам він «не допускаєть мысли», щоб таку постанову міг ухвалити зїзд. (Голоси: «Чого він до зїзду не звернув ся?»). Він звертав ся до проф. Грушевського, себто, до кого міг, бо діло було у ночі. Виходячи з всього того, можна вважати, що п. Оберучев мав право поставити охорону.

От всі ті міркування від холодного розуму, які нам треба узяти на увагу, щоб поставитись спокійно до вирішення сього питання.

Проф. Грушевський. Тому, що п. Оберучев і т. Петлюра обидва покликались на мене, мушу сказати кілька слів у сій справі й оповісти, як воно фактично все було щодо мене. Учора у чверть на четверту годину уночі мене розбудив дзвінок телефону. Підійшовши до телефону, я довідав ся, що зо мною хоче говорити п. Оберучев. Він запитав мене, чи відома мені, що на нараді зїзду о 2 годині у ночі ухвалено резолюцію перейти до «насильствених дійствій». Він нічого не говорив про захоплення державно банку та губернїяльного казначейства. Він запитав мене, чи я був при тому та чи я цілком певний? Я сказав, що на вечірній нараді не був, що такої постанови не було; сказав, що зважаючи на напрямок зїзду та на обраний ним склад президії, я навіть і думки про щось подібне не припускаю. Але звичайно, що крім свого глибокого переконання в сім іншої ніякої гарантії я йому не міг дати. Він запитував мене про телефони членів Г. У. К., але номерів сих телефонів я йому не міг дати, бо й сам не знав. Отсе вся моя розмова з п. Оберучевим. Рано вранці повідомив мене директор банку, що теж мав подібну розмову з п. Оберучевим о 3 год. ночі

і теж назвав її відомості провокаційними і прохав його, як що він має становити охорону, то зробити се як найобережніше, аби не викликати обурення. Отсе і все, що я мав власне сказати.

Після того, як висловило ся ще двох промовців, зїзд дав свою згоду на надрукування наведенної вище відозви Г. У. К. та президії зїзду. Питанне-ж про Оберучева вирішено залишити поки-що відкритим. На сьому голова о 10^{1/2} год. веч. зачинив зїзд. На пропозицію голови усі встали й відспівали «Заповіт» та «Ще не вмерла Україна». І знов залунав могутній спів з грудей двох тисяч свідомих борців українського визвольного руху.

П'яте засідання третього дня. Керенський нічого не має проти діяльності У. Г. В. К. Привіти.

Ранішнє засідання дня 20/VI почало ся в 9^{1/2} години. Головою Сивошапка.

Член редакційної комісії Дяченко відчитав вироблені учора комісією резолюції щодо відношення до реферату Українського Генерального Комітету. Внесено поправки й справу передано знову редакційній комісії.

Член Ген. Ком. Пількевич повідомив присутних, що з ставки одержано телеграму. В залі рух. Читають телеграму: „Кієв. Укр. Генеральному Комітету (копія). По приказаню нач. штаба верх. главнокомандуючого передаю телеграмму начальнику кабинета воен. министра: „военный министр приказал сообщить, что не встречается препятствий къ продолженію дѣятельности Украинскаго Генерального Вой. Комитета. Минуть“.

У відповідь залунав гомеричний регіт. Дехто через те не дочув і прохав ще раз прочитати, що Пількевич і виконав. Знову почув ся сміх.

Коли встановилась тиша, голова Сивошапка повідомив, що зїзд прийшов вітати представник Українців — залізнодорожників тов. Макаренко й представник Української Чорноморської Громади м. Севастополя. В коротенькій промові представник залізнодорожників підкреслив, яке велике значінне має для культурного, політичного й економічного українського народу українізація залізниць.

Від імени цілого зїзду т. Макаренкови відповів голова Сивошапка. „Укр. вояки дуже добре розуміють всю силу й вагу єдності й організації українських залізнодорожників. Нам, котрі майже три роки пробувають в окопах, дуже добре відома вся сила і значінне залізних доріг. Я не буду спиняти ся на тому, які перешкоди чинились на багатьох стаціях нашим делегатам, а перейду до закликку сотворити одну постійну, міцну організацію, на одному бігуні якої будуть стояти українські вояки, а на другому — українські залізнодорожники. А де сила, — там і воля“.

Другим вітав зїзд представник чорноморської Громади. Зїзд дуже тепло зустрічав обох представників.

Звідомленне про подорож делегації Ради до Петрограду.

Далі забрав слово т. Винниченко, який з огляду на те, що того дня мало бути важне засідання Ц. Р., прохав зїзд вислухати його реферат з приводу делегації до тимчасового уряду зараз і таким чином звязати се питанне з питаннем про відношенне до сучасного моменту, себто з 4-им пунктом програми, до якого зїзд переходив того дня. Всі згодили ся. Тоді т. Винниченко у великій цікавій промові інформував, хто і як зустрінув делегацію від Ц. Р. і що остання встигла зробити в Петрограді.

(На жаль не знаходимо в „Робітничій Газеті“ сеї промови Винниченка, тому подаємо лише коротку згадку про неї за „Русск-им Словом“).

Винниченко виступив з іронічним звідомленнем про подорож української делегації до Петрограду. При безупиннім сміху зїзду Винниченко докладно оповів, як приймав делегатів князь Г. Львов, який з початку заявив,

що питанне ясне, а потім передав його до комісії, як делегація довго домогала ся прийняття у Чхеїдзе, котрий признавав час авдієнції і не з'явив ся, як відбували засідання комісії, на яких учені професори, водячи пальцями по мапі Росії, провадили торг про установленне меж України і т. ин. Своє звідомленне Винниченко закінчив заявою, що очевидно Українцям доведеть ся свої права не випрошувати, а брати, Але що і як брати, про се треба поговорити докладно.

По скінченню сього докладу на трибуну вийшов офіцер і схвильовано почав говорити про те, що тепер всім присутнім ясно, що сподівати ся задоволення наших домагань тимчасовим правительством нема чого, тому треба домогати ся, аби Ген. Ком. видав маніфест до українського народу, в якому би зазначив, що Україна оголошує себе самостійною.

По сїм зїзд постановляє запросити на консультантів у військових справах генер. Кондратовича, полков. Сливинського, полков. Жукова, полков. Гриневича і полковника Войтенка.

Зїзд перейшов до голосування.

Резолюція з приводу Ген. Ком.

„Всеукраїнський військовий зїзд делегатів фронту, тилу та фльоти — представників від 1,000,000 zorganizованого узброєного українського народу, вислухавши реферат Військового Комітету щодо делегації до тимчасового правительства, а також і його загальної праці, постановив:

1. Визнати заходи Українського Військового Генерального Комітету відповідними постановам 1-го українського військового зїзду і працю для українського і загалом російського війська корисною, за що висловлює Ген. Комітетови щирю подяку.

2. Щоб вища російська військова влада негайно провела до всіх приказів затвердження Українського Військового Генерального Комітету.

3. Щоб всі звертання Українського Військового Генерального Комітету до вищої російської військової влади визнавались і виповнювались нею обовязково.

4. Щоб надалі всі постанови Укр. Військ. Ген. Ком. переводити в життя негайно.

Ще прийнято таку резолюцію:

„Всеукраїнський Військовий Зїзд, висловлюючи догану тим воякам-Українцям, які не корились постановам Українського Військового Генерального Комітету й сим гальмували діло революції, вносили дезорганізацію в українських справах, постановив: що прикази Укр. В. Г. К. для всіх Українців-вояків і українських військових організацій від сього дня обовязкові.“

Текст телеграми до польського зїзду.

„Петроградь. Предсѣдателю общаго съѣзда делегатовъ воен. Поляковъ.

Всеукр. Войсковой Съѣздъ отъ лица организованнаго украинскаго воинства благодарить за привѣтствіе возродившемуся украинскому народу и вѣритъ, что свободные польскій и украинскій народы рука объ руку пойдутъ къ осуществленію идеаловъ демократіи всего міра. Да здравствуетъ свобода, равенство и братство народовъ! Президіумъ съѣзда“.

Далі голова передав, що Ген. Ком. має зробити дуже важну заяву при зачинених дверях. Тому він оголосив засідання зачиненим. (Кінець буде).

Зрівнанне в горожанських правах військових осіб в Росії.

Міністер війни Керенський видав приказ до армії й фльоти дня 24 мая н. ст. такого змісту:

Приказую перевести в життя в армії та фльоті такі основні права військових осіб згідно з другою точкою декларації тимчасового правительства з 7 марта 1917 р.: 1. Всі військо-

ві особи користають з усіх прав горожанина, але при сім кождий військовий повинен строго пристосовувати своє поведеннє до вимог військової служби та військової дисципліни. 2. Кождий військовий має право бути членом кождої політичної, національної, релігійної, економічної або заводової організації, товариства чи союзу. 3. Кождий військовий має право поза службою вільно й відкрито висловлювати устно, в письмі та друком свої політичні, релігійні, суспільні й інші погляди. 4. Всі військові користають зі свободи совісти й тому ніхто не може переслідувати їх за належність до якоїсь віри або примувати їх бути присутними при службі божій або доконанню релігійних обрядів якоїсь віри. Участь у спільній молитві необовязкова. 5. Всі військові в приватнім листуванню підлягають загальним правилам для всіх горожан. 6. Всі без виїмки друки, періодичні й неперіодичні видання повинні передавати ся без перешкод відбираючим. 7. Всі військові мають право носити поза службою цивільний одяг, але військова форма лишаєть ся обовязковою на цілий час для військових осіб, що стоять на фронті та в округах, які лежать на області війни. Право дозволяти носити цивільний одяг військовим у деяких більших великих містах, які знаходять ся на воєнній області, належить головному командантові армії фронтів чи командантам флот. Мішаної форми в ніякім разі не можна носити. 8. Взаїмні відносини між військовими повинні ґрунтуватися на пильнім додержанню військової дисципліни, на почуттю гідности горожан вільної Росії та на взаїмнім довірю, повазі та ввічливості. 9. Вислови, які уживають ся як обовязкові для відповіді поодиноким особі і команд поза строем та в строю, як напр. „так точно“, „нікак нет“, „не могу знать“, „ради стараться“, „здравія желаєм“, „покорно благодарю“ і т. ин., замінити загально уживаними: „так, ні, не знаємо, будемо старати ся, бувайте здорові“ і т. д. 10. Призначенне салдатів до услуг офіцерам касуєть ся. Дозволяєть ся се лише як виїмку для бойових армій, у фльоти, в укріпленнях, у таборах, на кораблях, в часі маневрів, також на окраїнах і в тих місцевостях, де нема спроможности найняти служби. В останнім випадку неможливість констатує полковий комітет. Офіцери, воєнні лікарі, військові урядники й духовенство мають право мати для власних послуг не більше одного „вістового“, але по взаїмній згоді його й особи, до якої він приділяєть ся, та за винагородою по взаїмнім порозумінню. На таких самих основах приділяєть ся служба при офіцерах конях. 11. Вістові для особистих прислуг не увільняють ся від бойової служби. 12. Обовязкове салютуванне (отданіє чести) для поодиноким осіб і командантів касуєть ся. Замість обовязкового салютування заводить ся добровільне взаїмне привітанне. Салютуванне при церемоніях, похоронах і т. ин. випадках затримуєть ся. Команда „смирно“ лишаєть ся в усіх випадках, означених військовими уставами. 13. У військових округах, що знаходять ся поза областю війни, всі військові в часі, вільнім від служби, мають право виходити з касарень і з кораблів у портах, але повідомивши про се своїх командантів і доставши належне посвідчення. В кождій часті повинна лишати ся вартова рота, чи відповідаюча їй часть, а крім того в кождій роті, сотні, батерії і т. ин. повинен ще лишати ся вартовий відділ. З кораблів, що стоять на рейді, увільняєть ся таку частину команди, яка не позбавляє корабля можливости в разі крайньої потреби негайно вийти в море. 14. Ніхто з військових не може підлягати карі без суду, але на військовій області командант має право на свою особисту відповідальність уживати всіх засобів включно до уживання збройної сили проти тих, що не виконують його приказів. 15. Всі кари, що ображають честь і гідність людську та шкідливі для здоровля, касують ся, між иншим касуєть ся поставленне з рушницею. 16. Уживанне кар, незгаданих у дисциплінарнім уставі, уважаєть ся злочином; винувати у сім треба віддавати до суду. Судови підлягає кождий командант, що вдарить низшого рангоу в строю чи поза строем. 17. Ніхто з військових не підлягає тілесним карам, не виключаючи й тих, що відбувають кару у військових в'язницях. 18. Право призначати на посади й в означених законом випадках тимчасово усувати начальників усіх ранг з посад належить виключно начальникам. Так само лише вони мають пра-

во видавати прикази відносно бойової діяльности й бойового підготування відділів, їх вивчення і ин. Внутрішній лад у частях, призначенне кар і контролю в точно означених випадках (прикази міністерства війни з 16 квітня 1917 Ч. 213 та 8 мая 1917 Ч. 274) належать до виборних військових організацій, комітетів і судів.—Оголошуючи сі загальні постанови, приказую прийняти їх, а також і правила, установлені приказом до військової секції 1917 р. Ч. 114 як основу при перегляді уставів і законів, які означують внутрішній побут та службову діяльність військових, а також їх дисциплінарну та судову відповідальність.—Підписав А. Керенский, міністер війни та фльоти.

Вісти.

Зїзд українських правників. „Русская Воля“ з 28 червня н. ст. доносить, що в Києві відкрив ся зїзд українських правників. По виборі президії прочитано універсал Української Центральної Ради. Проф. Грушевський виступив з промовою на тему про основи автономії України з точки погляду історичної й політично-економічної. „Русское Слово“ з 28 червня н. ст. подає, що на зїзді українських правників вислухано рефератів на теми: Історичний огляд розвитку українського права та Про мову судових установ у Галичині. Зїзд ухвалив подати до відома Центральної Української Ради, що суд на Україні повинен бути незалежний від російського правительства та на його чолі повинен стояти найвищий краєвий судовий орган. Зїзд прийняв ряд резолюцій, з яких кореспондент наводить отсі: Судові розправи повинні відбувати ся на Україні в українській мові з забезпеченням прав меншостей. На відповідальні судові місця треба призначувати Українців і загалом осіб, що знають українську мову. Повітові мирові інституції повинні негайно приступити до вибору мирових суддів Українців. Усі правники Українці, що находять ся поза межами України, повинні вернути ся до Рідного Краю. Треба конче утворити при Центральній Українській Раді комісію для видання всіх сучасних законів в українській мові.

Експедиція на могилу Шевченка. Українське культурно-просвітне товариство „Рух“ уладило 10 й 11 червня н. ст. екскурсію до Канева на могилу Шевченка. Чистий дохід обернено на виданне книжок для дітей у шкільнім віці (К. М.).

І. Кирієнка, знаного з того, що признаючи ся до Українців, відмовляє рації українському рухові, призначено на правительственнго комісара XI армії (К. М.).

Шевченків міст на Дніпрі. Міністер залізниць Н. Некрасов згодив ся, щоб назвати міст через Дніпро на лінії Гришино-Рівне-Хашків-Цвітково, яка тепер будуєть ся, мостом Тараса Шевченка. Міст побудуєть ся в українським стилю. Крім того ухвалено дати українські назви стаціям (К. М.).

Д-ра Ф. Ляндера іменував комісар тимчасового правительства для Галичини й Буковини Д. Дорошенко старшим урядником для окремих поручень при комісаріаті (К. М.).

Уступленне катеринославського губерньского комісара. Уступив голова губерньского виконавчого комітету в Катеринославі, губерньский комісар Гесберг. Причиною була заява павлогородського делегата свому комітетові, що Гесберг — „аграрій“, в о р о г У к р а ї н и і став припадково головою. Повітовий комітет по сій заяві ухвалив подати до відома Гесберга, що уважає його головою тільки тимчасово (Р. С. 28-VI).

Новий комісар подільської губернії. „Русское Слово“ з 28 червня н. ст. доносить з Винниці, що губерньским комісаром подільської губернії вибрано Українця д-ра Стаховського (Др. Стаховський видавав у 1905 р. у Києві соц. дем. українську часопись „Боротьба“).

З м і с т: Проголошенне автономії України. — Універсал Української Центральної Ради до українського народу. — Воскресенне України. — А. Брильський. В селянським царстві. — Проти ворожої адміністраційної системи в зайнятих українських землях. — О. Кобець. Памяти жертви сусідства. — Голова Української Центральної Ради та члени Генерального Комісаріату (тимчасового кабінету міністрів) у Києві. — Волосне всесловне земство. — Всеукраїнський військовий зїзд. — Зрівнанне в горожанських правах військових осіб в Росії. — Вісти.

Відповідає за редакцію: Микола Троцький!
З друкарні Адольфа Гольцштерна у Відні.